

Informace o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2015
podle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb.,
o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Obsah:

A	Počty podnětů, šetření	2
B	Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce	3
C	Činnost ochránce	4
C.1	Veřejná správa	4
C.1.1	Délka posuzování standardů kvality bydlení stavebním úřadem v řízení o doplatku na bydlení (sp. zn. 4144/2015/VOP/AV)	4
C.1.2	Provádění stavebních úprav na nemovitosti ze sousedního pozemku bez vědomí jeho spoluvlastníků (sp. zn. 939/2015/VOP/IK)	4
C.1.3	Šetření z vlastní iniciativy ve věci změny fasády historického domu „U Zlaté koule“ (sp. zn. 2985/2015/VOP/MH)	5
C.1.4	Použití správního řádu při rozhodování o dotacích (sp. zn. 6329/2012/VOP/JHO)	5
C.1.5	Nárok studenta staršího 26let na příspěvek na živobytí (sp. zn. 3512/2015/VOP/AV)	6
C.2	Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	6
C.2.1	Systematická návštěva zařízení pro zajištění cizinců	7
C.2.2	Doporučení pro ministerstva po provedené sérii návštěv domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem	8
C.2.3	Omezovací prostředky ve zdravotnictví	9
C.3	Ochrana před diskriminací	10
C.3.1	Nepřijetí dítěte do mateřské školy (sp. zn. 67/2013/VOP/VP)	10
D	Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce	11
D.1	Vyrozumění ve věci ubytovacích zařízení poskytujících služby sociální péče bez oprávnění	11
D.2	Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony	12
E	Ostatní činnost	12
E.1	Projekt Společně k dobré správě CZ.1.04/5.1.00/81.00007	12

A Počty podnětů, šetření

Ve třetím čtvrtletí roku 2015 mi bylo doručeno celkem **1658** podnětů, což je o **512** méně než ve stejném období loňského roku. Ve věcech, jimiž se podle zákona mohou zabývat, se na mne obrátilo 1078 osob, což je o 184 méně než ve třetím čtvrtletí loňského roku. **Podíl podnětů v působnosti se zvýšil na 65 %** (celoroční průměr byl loni 58 %). Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení (291 podnětů), početně byla zastoupena i oblast vězeňství, policie a armády (94 podnětů) a dále oblast stavebního řízení a územního plánování (88).

Z celkového počtu doručených podnětů se ve **73** případech objevila námitka nerovného zacházení ze strany veřejné správy a soukromých osob. Diskriminace ve smyslu antidiskriminačního zákona se týkalo **56** podnětů. V **7** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ve třetím čtvrtletí jsme uskutečnili **7** systematických návštěv zařízení, v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. V oblasti sledování zajištění cizinců a výkonu správního vyhoštění jsme provedli monitoring **3059** rozhodnutí.

B Shrnutí hlavních zjištění z činnosti ochránce

V minulosti jsem navštívila celkem devět tzv. **neregistrovaných zařízení**, která poskytují sociální služby a často nelegálně alternují domovy pro seniory. Protože se pohybují mimo zákonný rámec, nikdo nad nimi nevykonává dohled a nesleduje kvalitu poskytovaných služeb.

Ve všech zařízeních jsem bohužel zaznamenala špatné zacházení, které je nutné klasifikovat jako porušování základních práv a svobod. Zjištění byla natolik závažná, že jsem o nich musela v několika případech informovat orgány činné v trestním řízení. Na základě zjištění z těchto návštěv jsem nyní vládě doporučila vypracovat plán na zajištění dostupnosti služeb sociální péče. Vláda s mými doporučeními souhlasila.

Vydala jsem rovněž souhrnnou zprávu, která shrnuje 14 systematických návštěv **registrovaných zařízení** - typu domov pro seniory a domov se zvláštním režimem. V této zprávě konstatuji, že některá zařízení neměla adekvátní materiální podmínky pro poskytování péče tak, aby nedocházelo ke špatnému zacházení, případně byla nedostatečně personálně vybavena.

Na základě svých zjištění jsem vydala doporučení pro Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zdravotnictví a požádala je o jejich realizaci. Současně oběma uvedeným resortům doporučuji připravit řešení financování zdravotní péče poskytované klientovi pobytového zařízení sociálních služeb. Ošetrovatelskou a rehabilitační péči nutně potřebuje velká část klientů zařízení pro seniory napříč všemi poskytovateli a v naprosté většině ji také přímo zařízení poskytují. Její financování tomu však neodpovídá.

Z vlastní iniciativy jsem se věnovala případu výrazné změny fasády domu „U Zlaté koule“ v Olomouci. Zveřejněné informace nasvědčovaly tomu, že v daném případě byl porušen stavební zákon, protože stavebními úpravami byl změněn vzhled stavby, aniž by pro bylo stavební úřadem vydáno povolení. **Stavební úřad mi sdělil, že zahájí řízení o odstranění nepovolených stavebních úprav.**

Již od působení mého předchůdce JUDr. Pavla Varvařovského doporučujeme Ministerstvu zdravotnictví, aby existovala zákonná povinnost **poskytovatelů zdravotních služeb vést evidenci používání omezovacích prostředků a vyhodnocovat ji. Omezovací prostředky jsou hrozbou pro důstojnost člověka, jsou-li použity neoprávněně nebo ponižujícím způsobem. Proto je nutné vést přesné statistiky a neustále je vyhodnocovat, což v současnosti není možné. Při přípravě návrhu příslušného zákona jsem Ministerstvu zdravotnictví nabídla vlastní znění, které by tento problém vyřešilo.**

Ministerstvo spravedlnosti navrhuje změnu zákona o obětech trestných činů. Chce prodloužit tříměsíční lhůtu, během které musí posoudit žádosti obětí trestných činů a pozůstalých po těchto obětech o finanční pomoc. Smyslem finanční pomoci je však zmírnění negativních a traumatických dopadů na oběti. Aby byla pomoc účinná, musí být také včasná. Proto nesouhlasím s návrhem, který by lhůtu pro vyplácení pomoci prodloužil na dobu neurčitou a v připomínkovém řízení jsem předkladatele na tento aspekt upozornila. Ministerstvo spravedlnosti mé připomínce nevyhovělo.

C Činnost ochránce

C.1 Veřejná správa

V oblasti veřejné správy byla ve třetím čtvrtletí roku 2015 vydána zejména tato doporučení a stanoviska.

C.1.1 Délka posuzování standardů kvality bydlení stavebním úřadem v řízení o doplatek na bydlení (sp. zn. 4144/2015/VOP/AV)

Stěžovatelka požádala u Úřadu práce České republiky, krajské pobočky v Brně, kontaktního pracoviště Brno-město (dále jen „úřad práce“) o doplatek na bydlení. Vzhledem k tomu, že stěžovatelka bydlí v domě zkolaudovaném jako stavba pro rekreaci, úřad práce požádal Úřad městské části Brno-Královo pole (dále jen „stavební úřad“) o posouzení standardů kvality bydlení. Stavební úřad nejprve žádosti nevyhověl s odkazem na to, že nebyly doloženy potřebné doklady. Po opětovné žádosti úřadu práce a několika urgencích úřad práce obdržel vyjádření stavebního úřadu (po zhruba pěti měsících) a následně dávku přiznal.

V šetření věci jsem konstatovala, že stavební úřad postupoval v rozporu se zákonem o pomoci v hmotné nouzi, pokud nejednal při hodnocení standardů kvality bydlení podle zákona o kontrole a neobstaral si sám z archivu potřebné podklady. Stavební úřad dále mohl a měl při posuzování standardů kvality bydlení postupovat rychleji. Přestože lhůta pro stavební úřad není v daném případě přesně stanovena (je pouze stanoveno, že protokol o kontrole se vyhotoví ve lhůtě 30 dnů ode dne provedení posledního kontrolního úkonu), je třeba aplikovat základní zásady činnosti správních orgánů, mezi které patří vyřizování věcí bez zbytečných průtahů.

Vzhledem k tomu, že stavební úřad standardy kvality již posoudil a úřad práce stěžovatelce doplatek na bydlení zpětně přiznal, nařadila jsem další opatření k nápravě a šetření jsem ukončila. Stěžovatelku jsem však informovala o možnosti žádat odškodnění za nepřiměřenou délku řízení.

C.1.2 Provádění stavebních úprav na nemovitosti ze sousedního pozemku bez vědomí jeho spoluvlastníků (sp. zn. 939/2015/VOP/IK)

Můj zástupce se zabýval případem stěžovatelky, žádající prošetření postupu Městského úřadu Hrušovany nad Jevišovkou, který opakovaně odložil oznámení přestupku podezřelého Z. H. (souseda) spočívajícího v tom, že bez vědomí vlastníků sousedního pozemku přešel zídku oddělující pozemky, vystavěl zde lešení a prováděl z něj stavební práce na svém domě v části, která bezprostředně hraničila se sousedním pozemkem. Městský úřad nejprve oznámení posoudil jako přestupek proti majetku neoprávněným užíváním cizí věci podle § 50 odst. 1 písm. b) zákona o přestupcích a oznámení odložil z důvodu zániku odpovědnosti za přestupek. Po podané stížnosti se oznámením zabýval znovu, posoudil jej jako podezření ze spáchání přestupku proti občanskému soužití schválnostmi podle § 49 odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích. Oznámení nicméně opětovně odložil, tentokrát z důvodu, že neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku.

Ve své zprávě o šetření se můj zástupce nejprve zabýval otázkou, zda se jednalo o výše uvedený přestupek proti majetku, přičemž dospěl k závěru, že nikoliv. Nejednalo se podle něj ani o klasickou schválnost, protože podezřelý nevyužíval sousední pozemek bezdůvodně, nýbrž proto, že provádění stavebních prací z jeho pozemku nebylo možné. Jednání podezřelého však bylo možno posoudit jako přestupek proti občanskému soužití jiným hrubým jednáním, protože využití sousedního pozemku v takovém rozsahu bez souhlasu vlastníků nelze považovat za pouhé nevhodné jednání, a to zejména při vědomí dlouhodobých sporů mezi podezřelým a vlastníky sousedního domu a pozemku. Podle názoru mého zástupce se podezřelý dopustil úmyslného jednání (minimálně ve formě nepřímého úmyslu) a nešlo tak o pouhou vědomou nedbalost.

Starosta města akceptoval výhrady mého zástupce a navrhl konkrétní opatření ke zjednání nápravy směrem k budoucí praxi správního orgánu.

C.1.3 Šetření z vlastní iniciativy ve věci změny fasády historického domu „U Zlaté koule“ (sp. zn. 2985/2015/VOP/MH)

Na základě zprávy uveřejněné internetovým deníkem jsem se dozvěděla o případu výrazné změny fasády domu „U Zlaté koule“ v Olomouci. Zveřejněné informace nasvědčovaly tomu, že v daném případě byl porušen stavební zákon, neboť stavebními úpravami uliční fasády byl změněn vzhled stavby, aniž by pro tyto práce vydal příslušný stavební úřad patřičné povolení. Příslušným orgánem k dohledu nad plněním povinností vyplývajících ze stavebního zákona je v daném případě Magistrát města Olomouce (dále jen „stavební úřad“). S přihlédnutím k výše uvedeným skutečnostem jsem zahájila ve věci z vlastní iniciativy šetření.

Stavební úřad mi v rámci šetření sdělil, že v daném případě byly provedeny stavební úpravy, které měly za následek změnu vzhledu stavby. Nebyla tedy splněna jedna z podmínek ustanovení § 103 odst. 1 písm. d) stavebního zákona a tudíž stavební úpravy vyžadovaly stavební povolení. Při posuzování změny vzhledu stavby stavební úřad vycházel ze skutečnosti, že původní fasáda byla bohatě členěna ozdobnými fasádními prvky a nová fasáda je bez jakéhokoliv členění, změna fasády je viditelná pouhým okem. Vzhledem k výše popsaným okolnostem stavební úřad ochránkyni sdělil, že zahájí ex offio řízení o odstranění nepovolených stavebních úprav.

S přihlédnutím k tomu, že stavební úřad přijal již v průběhu šetření nápravné opatření spočívající v zahájení řízení o odstranění nepovolených stavebních úprav domu „U Zlaté koule“, rozhodla jsem se šetření ukončit. Vyhradila jsem si však právo další postup stavebního úřadu v daném případě sledovat.

C.1.4 Použití správního řádu při rozhodování o dotacích (sp. zn. 6329/2012/VOP/JHO)

Již v roce 2012 se na veřejného ochránce práv obrátila ředitelka konzervatoře se žádostí o prošetření postupu Magistrátu hlavního města Prahy, který s ní odmítl uzavřít smlouvu o poskytnutí a navýšení dotace na činnost konzervatoře v dalším školním roce dle zákona o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením. Stěžovatelka uvedla, že postup magistrátu závisí na stanovisku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, na které se magistrát obrátil se žádostí o radu. Ministerstvo potvrdilo postup magistrátu. Uvedlo, že stěžovatelka nesplnila podmínky podle zákona o dotacích

pro soukromé školy. Oba úřady vyloučily aplikaci správního řádu na postup magistrátu při odmítnutí uzavření smlouvy o poskytnutí dotace na činnost stěžovatelky.

V důvodech odmítnutí uzavření smlouvy můj zástupce neshledal pochybení úřadů. Shledal však pochybení v obecné praxi při rozhodování o žádosti o dotaci soukromým školám. Dospěl k závěru, že o žádosti o dotaci musí úřad rozhodnout podle správního řádu. Namísto kladného rozhodnutí, kterým by se vyhovělo žádosti o dotaci, lze uzavřít veřejnoprávní smlouvu o dotaci, jak předpokládá zákon o dotacích pro soukromé školy. Pokud však smlouva uzavřena není, je třeba vydat zamítavé správní rozhodnutí. Uvedené pravidlo vyplývá ze spojení zákona o dotacích pro soukromé školy, rozpočtových pravidel a správního řádu.

Až po vydání závěrečného stanoviska Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s názorem mého zástupce souhlasilo a vydalo rozsáhlý metodický pokyn o rozhodování o žádostech o dotace ve školství, který je v souladu s názorem zástupce ochránce v daném šetření.

C.1.5 Nárok studenta staršího 26 let na příspěvek na živobytí (sp. zn. 3512/2015/VOP/AV)

Obrátila se na mne stěžovatelka, která vyjádřila nesouhlas s rozhodnutím Úřadu práce České republiky, krajské pobočky v Brně, kontaktního pracoviště Brno-město (dále také „úřad práce“), kterým úřad práce snížil příspěvek na živobytí z 6.550,- Kč na 2.922,- Kč od února 2015, neboť dcera stěžovatelky dosáhla věku 26 let a není dle zákona osobou v hmotné nouzi (není nezaopatřeným dítětem ani není v evidenci uchazečů o zaměstnání). Stěžovatelka uvedla, že úřad práce měl nadále dceru považovat za osobu v hmotné nouzi, neboť je vážně nemocná a nemohla studovat dříve. Ministerstvo práce a sociálních věcí odvolání zamítlo, jelikož spisová dokumentace neobsahovala žádný doklad, který by tvrzení stěžovatelky prokazoval. Z předložených potvrzení o studiu na sedmi školách naopak vyplynulo, že dceři stěžovatelky nebránilo žádné závažné onemocnění ve vzdělávání.

Po provedeném šetření jsem dospěla k závěru, že správní orgány nepochybily, neboť dcera stěžovatelky není v evidenci uchazečů o zaměstnání, nevykonává výdělečnou činnost a již nemůže být považována za nezaopatřené dítě, nesplňuje ani jinou z výjimek uvedenou v § 3 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi, proto není osobou v hmotné nouzi. Správní orgány dostatečným způsobem zdůvodnily, proč neučinily výjimku a dceru stěžovatelky nepovažovaly nadále za osobu v hmotné nouzi podle § 3 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Nelze správním orgánům vytýkat, že se nespokojily s tvrzením stěžovatelky o závažném onemocnění dcery, které jí znemožnilo studovat před dosažením 26. roku věku. Bylo tedy především na stěžovatelce, aby podpořila uváděné skutečnosti, na základě kterých měl úřad práce nadále dceru za osobu v hmotné nouzi považovat, důkazními prostředky.

C.2 Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

V rámci prevence špatného zacházení a dohledu nad omezováním osobní svobody jsme ve třetím čtvrtletí roku 2015 provedli **celkem 7 systematických návštěv**. Jednalo se o jednu návštěvu léčebny dlouhodobě nemocných, konkrétně Městské nemocnice v Odrách. Dále byly navštíveny policejní cely na čtyřech pracovištích Policie ČR v Kraji Vysočina, Zařízení

pro zajištění cizinců v Bělé-Jezové (viz dále, bod C.2.1) a proběhla následná návštěva Věznice Pardubice.

Pokud jde o agendu sledování vyhoštění, proběhla **celkem tři sledování**; dvě sledování předání cizinců dle nařízení Dublin III a jedno sledování předání cizinců dle readmisní dohody z přijímacího střediska a zařízení pro zajištění cizinců na hraniční přechod.

V agendě systematických návštěv nyní provádím vyhodnocení série návštěv věznic, ukončuji sérii návštěv léčeben dlouhodobě nemocných, vyhodnotila jsem dosavadní postup, co se týká tzv. neregistrovaných pobytových zařízení sociálních služeb, a obrátila jsem se v této věci na vládu a uzavřela jsem vyhodnocení série návštěv (registrovaných) zařízení pro seniory tím, že jsem se obrátila na resortní ministerstva s doporučeními k provedení systémových opatření k nápravě. S otevřenou výzvou k projevení případného zájmu o budoucí expertní spolupráci jsem se obrátila na psychology, psychoterapeuty, etopedy a sociální pracovníky.

Letní období využili pracovníci oddělení ochrany osob omezených na svobodě k prohloubení kompetencí při monitoringu zacházení s osobami omezenými na svobodě. Dva z nich se zúčastnili týdenního školení na Univerzitě v Bristolu specializovaného na postavení žen v detenci (využití tzv. Bangkotských pravidel); čtyři pracovníci provedli jednodenní návštěvu německé věznice v Chemnitz, jejíž program byl zaměřen především na možnosti sociální práce ve věznici a následné resocializace odsouzených.

Ve třetím čtvrtletí pokračovalo proškolení policistů v otázkách prevence špatného zacházení při umístění v policejní cele, které zajišťují pracovníci oddělení ochrany osob omezených na svobodě na základě dohody s Policejním prezidiem. Dále jsem využila pozvání k účasti na poradách dozorových státních zástupců na Nejvyšším státním zastupitelství v Brně, kteří se rovněž věnují problematice ochrany práv osob omezených na svobodě, což byla příležitost pokračovat v dialogu a výměně zkušeností.

C.2.1 Systematická návštěva zařízení pro zajištění cizinců

Dne 31. srpna 2015 jsem osobně spolu se zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv a tlumočnický **navštívila Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová**. Po prohlídce jeho prostor, rozhovorech s umístěnými cizinci a s personálem jsem situaci vyhodnotila jako akutní humanitární problém. V zařízení, jehož původní kapacita 270 lůžek byla navýšena na 700, bylo umístěno 659 osob, z toho 147 dětí. Zařízení nebylo po materiální, organizační ani personální stránce připraveno poskytovat služby tolika umístěným osobám.

Umístění cizinci nebyli absolutně informovaní o své situaci. Docházelo k rozdělování bližších či vzdálenějších rodin, ať už v rámci zařízení nebo tak, že jsou někteří přesunuti do jiného zařízení stejného typu. Úzkost cizinců prohlubovala skutečnost, že se nemohou spojit se svými příbuznými. Cizinci se cítili neskutečné poníženi pro podmínky, ve kterých jsou drženi, a pro zacházení s nimi. Rodiče se cítí být pokořeni před svými dětmi, a to i proto, že byli policií přepravováni v poutech. Poukázala jsem i na nedostatek právní pomoci poskytované v zařízení a řadu dalších nedostatků.

V závěru návštěvy **jsem vedoucího zařízení informovala o nejzásadnějších zjištěních a požadovala jsem zjednání nápravy** (zajištění oblečení a bot, zajištění přímého přístupu

k toaletě a k tekoucí vodě pro cizince ubytované v tělocvičně, zajištění informovanosti cizinců, řádné stravování cizinců, zajištění možnosti nakupovat, zajištění vycházek cizincům ubytovaným v tělocvičně, přijetí opatření k zabránění šíření průjmového onemocnění apod.).

Ve zprávě z návštěvy zařízení jsem podrobně popsala zjištěné nedostatky a konstatovala špatné zacházení s umístěnými cizinci, zejména dětmi. Zprávu z návštěvy jsem zaslala subjektům participujícím na chodu zařízení (Správě uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, Zdravotnickému zařízení Ministerstva vnitra, Policii České republiky – Ředitelství služby cizinecké policie). Požadovala jsem, aby uvedené subjekty přijaly bezprostřední opatření k nápravě zjištěných pochybení a ve lhůtě 14 dní mne informovaly o přijatých opatřeních. O výsledku návštěvy jsem v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv vyrozuměla rovněž ministra vnitra, ministryni práce a sociálních věcí, ministryni školství, mládeže a tělovýchovy, ministra spravedlnosti a ministra pro lidská práva.

Ve stanovené lhůtě jsem obdržela vyjádření pouze od Zdravotnického zařízení Ministerstva vnitra. Rozhodla jsem se proto s měsíčním odstupem od první návštěvy provést kontrolní návštěvu zařízení. V době kontrolní návštěvy (3. října 2015) bylo v zařízení umístěno 397 osob, z toho 100 dětí. Situaci jsem přes dílčí zlepšení hodnotila jako přetrvávající špatné zacházení s cizinci. Proto jsem se v souladu s § 20 odst. 2 písm. a) a b) obrátila na ministra vnitra a informovala veřejnost. Zpráva z kontrolní návštěvy zařízení, včetně doporučení adresovaných ministerstvu vnitra, i následná komunikace s dotčenými subjekty, je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv.¹

Dne 20. října 2015 jsem se osobně setkala s ministrem vnitra, který mi sdělil, že přijímá opatření, díky kterým se podmínky v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová postupně zlepšují, zejména ve vztahu k umístěným dětem (navýšení počtu sociálních pracovníků, zajištění tlumočnicků, herní prvky pro děti apod.).

C.2.2 Doporučení pro ministerstva po provedené sérii návštěv domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem

V předchozím čtvrtletí jsem vydala souhrnnou zprávu **týkající se systematických návštěv 14 (registrovaných) zařízení pobytových sociálních služeb** typu domov pro seniory a domov se zvláštním režimem. Zpráva je dostupná na internetových stránkách² a vydala jsem ji i tiskem. Dosavadní kladná odezva na tento soubor poznatků o současné praxi poskytování pobytových sociálních služeb seniorům a o potřebném standardu zacházení mě vede k myšlence pokračovat v preventivním působení také promyšlenou prezentací zprávy, po zahraničním vzoru především ve spolupráci s experty, kteří se na provádění návštěv podíleli.

Na základě poznatků z provedených návštěv **jsem zformulovala doporučení pro Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo zdravotnictví** a požádala je o jejich

¹ <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/zarizeni/zarizeni-pro-cizince>.

² Zpráva je zveřejněna na stránkách <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/z-cinnosti-ombudsmana/zpravy-z-navstev-zarizeni/>.

realizaci.³ O součinnost jsem požádala Všeobecnou zdravotní pojišťovnu. Doporučení se dotýkají práce s tlumící medikací, registračních podmínek pro poskytování sociálních služeb, hrazení zdravotní péče a strategického přístupu České republiky k boji s demencí.

Jelikož návštěvy přinesly poznatky o četných pochybeních při práci s tlumící medikací, doporučuji Ministerstvu práce a sociálních věcí doplnit stávající Doporučený postup pro používání opatření omezujících pohyb osob tak, aby více pojednával o užití léků jako opatření omezujícím pohyb, a také metodicky vést inspekci, aby různé režimy práce s tlumící medikací dokázala v praxi rozeznávat. Dále ministerstvu doporučuji definovat personální a materiálně-technický standard poskytování pobytových sociálních služeb, a to na úrovni prováděcího předpisu k zákonu o sociálních službách.

Ministerstvu zdravotnictví doporučuji v souladu s Národním akčním plánem podporujícím pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 vypracovat Plán Alzheimer a předložit jej ke schválení vládě.

Oběma uvedeným resortům doporučuji připravit řešení financování zdravotní péče poskytované klientovi pobytového zařízení sociálních služeb.

C.2.3 Omezovací prostředky ve zdravotnictví

Po provedení systematických návštěv dětských psychiatrických nemocnic a záchytných stanic můj předchůdce JUDr. Pavel Varvařovský doporučil Ministerstvu zdravotnictví **iniciovat změnu právní úpravy tak, aby byla zakotvena povinnost poskytovatelů zdravotních služeb vést evidenci používání omezovacích prostředků a vyhodnocovat ji.**

Téma bylo předmětem korespondence a jednání s Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem spravedlnosti s tím výsledkem, že bylo zapracováno do návrhu novelizace zákona o zdravotních službách, která je součástí v Poslanecké sněmovně právě projednávaného vládního návrhu zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Vedení evidence použití omezovacích prostředků je poskytovatelům zdravotních služeb doporučeno metodickým opatřením Ministerstva zdravotnictví z roku 2009.⁴ To ovšem není závazné a v praxi, podle mých poznatků z návštěv, není realizováno. I tam, kde počítačová technika umožňuje ze záznamů do zdravotnické dokumentace generovat přehledy použití omezení, ta nejsou následně vyhodnocována. To je problém, protože se tak skrývají a tolerují případy preventivního (a tedy nezákonného) použití omezovacích prostředků a také není možné přijímat systematicky nápravná a preventivní opatření. **Omezovací prostředky jsou hrozbou pro důstojnost člověka, jsou-li použity neoprávněně nebo ponižujícím způsobem. Proto doporučuji zavedení povinnosti vést jejich evidenci a vyhodnocovat ji.** Domnívám se, že se tím umožní dlouhodobé kultivování praxe používání omezovacích prostředků a především se tím umožní pracovat na snížení nutnosti jejich

³ Viz též Zpráva dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. c) zákona o veřejném ochránci práv, kterou příkládám samostatně.

⁴ Metodické opatření zn. 37800/2009, čl. 2.

použití. V neposlední řadě se umožní i efektivní kontrola krajskými úřady, která nyní vůbec neprobíhá, jak jsem zjistila provedením výzkumu o jejich praxi.

Ačkoli je nyní v navrhované novelizaci zákona o zdravotních službách evidence zmíněna, ve skutečnosti je připravena pouze povinnost pro poskytovatele zdravotních služeb vést jakousi statistiku. Navrhovatel nepřevzal pravidlo z metodického opatření, nýbrž formuloval (jako nový odstavec do § 39 odst. 4 zákona o zdravotních službách) povinnost „vést centrální evidenci použití omezovacích prostředků, která obsahuje souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za kalendářní rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť“. **Domnívám se, že pravidlo předložené v návrhu zákona je téměř k ničemu, přinese pouhá čísla bez možnosti jejich ověření nebo dalšího vyhodnocení.** Navrhované řešení podle mého názoru neumožní to podstatné – tedy ani sledování a vyhodnocování jednotlivých případů, ani efektivní kontrolu.

Při přípravě návrhu zákona jsem Ministerstvu zdravotnictví nabídla alternativní znění (§ 39 odst. 4 zákona o zdravotních službách):

„(4) Poskytovatel je povinen o použití omezovacích prostředků při poskytování zdravotní péče vést evidenci, která není součástí zdravotnické dokumentace a která obsahuje

a) datum a čas zahájení a ukončení použití omezovacího prostředku,

b) název pracoviště, na němž byl omezovací prostředek použit,

c) druh omezovacího prostředku,

d) počet kontrol zdravotnickým personálem,

e) jméno, popřípadě jména, a příjmení osoby, která rozhodla o použití omezovacího prostředku,

f) výčet případných zranění pacienta nebo zdravotnického personálu.

Použití omezovacího prostředku se do evidence zaznamená nejpozději do 30 dnů ode dne jeho použití. Poskytovatel je povinen jednou za rok evidenci vyhodnotit.“

Výše uvedená právní úprava je nyní spjata s přijetím či nepřijetím sněmovního tisku č. 508, tedy vládního návrhu zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek. Domnívám se, že by měl být ještě změněn tak, aby z tolik potřebné evidence nezbyla jen zatěžující statistika.

C.3 Ochrana před diskriminací

C.3.1 Nepřijetí dítěte do mateřské školy (sp. zn. 67/2013/VOP/VP)

V roce 2013 se na mého předchůdce obrátil stěžovatel, jehož dcera nebyla přijata do mateřské školy. Důvodem pro její nepřijetí byla mimo jiné skutečnost, že její matka čerpala v té době rodičovskou dovolenou za účelem péče o druhé dítě. Nepřijetí odůvodnila ředitelka školy též oční vadou dcery. Následně rodičům doporučila, aby dceru nechali zapsat do zvláštní školky pro zrakově postižené. To rodiče vzhledem k mírnosti znevýhodnění dcery

odmítli. Ošetřující lékařka ve svém posudku uvedla, že doporučuje zvýšený dohled nad dcerou v době společných aktivit celého kolektivu.

Kritérium čerpání rodičovské dovolené je přímo spojeno s porodem a následnou péčí o dítě, tudíž se jedná o znevýhodnění z důvodu mateřství, které je chráněným znakem dle antidiskriminačního zákona. V tomto případě se však nejedná o znevýhodnění pro vlastní mateřství, ale mateřství matky znevýhodněné dcery. Jinými slovy, dcera stěžovatelů je znevýhodněna pro chráněný znak, jehož nositelem je její matka. Takové rozlišování považuji s ohledem na účel a efektivitu uplatňování práva na rovné zacházení za nepřípustné.

Stejně tak jsem považovala za nepřípustné, bylo-li nepřijetí dcery stěžovateli odůvodněno též její zrakovou vadou. Úplné vyloučení dcery je nepřiměřené vzhledem k závažnosti její oční vady a závěrům odborného posudku lékařky. I tento důvod nepřijetí jsem shledala diskriminačním.

Stěžovatel se bránil jednání ředitelky také ve správním soudnictví, kde uspěl a soud všechna předchozí rozhodnutí zrušil. Vzhledem k uplynulému času však dcera nebyla ani napodruhé přijata, neboť již začala plnit povinnou školní docházku.

Případ však byl významný pro budoucí praxi, neboť jak ukázalo mé šetření, ředitelka v následujících letech již postupovala v souladu s antidiskriminačním zákonem a správním řádem.

D Legislativní doporučení a zvláštní oprávnění ochránce

D.1 Vyrozumění ve věci ubytovacích zařízení poskytujících služby sociální péče bez oprávnění

V uplynulém čtvrtletí jsem využila oprávnění, které mi svěřuje zákon o veřejném ochránci práv, a obrátila se na vládu s poznatky shromážděnými při systematických návštěvách devíti zařízení, jež svým klientům poskytují, vedle ubytování a stravy, i služby obsahově shodné se službami sociální péče, aniž k tomu mají příslušná oprávnění ve smyslu § 78 a násl. zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Ve všech navštívených neregistrovaných zařízeních pobytových sociálních služeb jsem zjistila špatné zacházení, respektive porušování základních práv a svobod ubytovaných osob. Některá zjištění byla natolik závažná, že jsem se obrátila na orgány činné v trestním řízení.

Jedná se o systémový problém, který Ministerstvo práce a sociálních věcí může řešit jedině v úzké součinnosti s jinými ministerstvy, kraji a obcemi. Podle mého názoru nemůže řešení problému spočívat pouze v represivním postupu vůči neregistrovaným zařízením pobytových sociálních služeb. Je zapotřebí podniknout také systémové kroky, které zajistí dostatečnou nabídku registrovaných služeb sociální péče, a tím i jejich dostupnost.

V materiálu jsem vládě doporučila, aby ministryni práce a sociálních věcí uložila vypracovat plán opatření k řešení dostupnosti služeb sociální péče, pro které nyní představují neregistrovaná zařízení alternativu, a dále, aby ve spolupráci s orgány obcí a orgány krajů vytvořila plán opatření k aktivnímu vyhledávání a řešení situace osob, které již služeb neregistrovaných zařízení využívají, nebo hrozí, že je využít budou. Oba materiály by

měla ministryně práce a sociálních věcí začlenit do připravované Národní strategie rozvoje sociálních služeb na roky 2016 – 2020 a předložit vládě ke schválení do 31. prosince 2015.

Předkládaný materiál vláda projednala na své schůzi dne 5. října 2015 a svým doporučením vyhověla.

D.2 Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony.

Ministerstvo spravedlnosti navrhuje změnu zákona o obětech trestných činů. Žádá prodloužit tříměsíční lhůtu, během které musí posoudit žádosti obětí trestných činů a pozůstalých po těchto obětech o finanční pomoc. Smyslem finanční pomoci je přitom zmírnění negativních a traumatických dopadů na oběti. Aby byla pomoc účinná, musí být také včasná. Z tohoto důvodu nesouhlasím s návrhem, který by lhůtu pro vyplácení pomoci prodloužil na dobu neurčitou a v připomínkovém řízení jsem předkladatele na daný aspekt upozornila.

Ministerstvo chce prodloužit tříměsíční lhůtu k vyřízení žádosti o dobu nutnou k „obstarání podkladů pro rozhodnutí z trestního spisu“. Osobně však dobu tří měsíců považuji za adekvátní. Pokud má přesto ministerstvo obtíže s včasným obstaráním všech nutných dokumentů, nemůže tento svůj problém přenášet na oběti trestných činů. Těm je naopak třeba pomáhat a ulehčovat jejich situaci. Nelze proto akceptovat stav, kdy by se problémy a obtíže obětí trestných činů či jejich pozůstalých ještě prohlubovaly prodlužováním lhůty, ve které se jim dostane finančního odškodnění.

V rámci vypořádání připomínek Ministerstvo spravedlnosti mé připomínce nevyhovělo.

E Ostatní činnost

E.1 Projekt Společně k dobré správě CZ.1.04/5.1.00/81.00007

Od 1. ledna 2014 realizuje Kancelář veřejného ochránce práv projekt Společně k dobré správě (reg. číslo CZ.1.04/5.1.00/81.00007). Projekt je financován z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu České republiky.

Hlavním cílem projektu je identifikace příležitostí ke zvýšení efektivnosti činnosti Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „KVOP“) s využitím mezinárodní spolupráce.

Klíčové aktivity projektu jsou zaměřeny na výměnu a srovnání zkušeností a příkladů dobré praxe se zahraničními partnery, vzdělávání odborných pracovníků KVOP, organizaci vzdělávacích seminářů, kulatých stolů a konferencí pro cílové skupiny, realizaci stáží a praxí pro studenty a informační osvětu veřejnosti o působnosti veřejného ochránce práv.

Cílovými skupinami projektu jsou:

- územní samosprávné celky a úřady samosprávných celků, jejich orgány a jimi zřízené nebo založené organizace a jejich zaměstnanci
- orgány státní správy a jimi zřízené organizace
- zaměstnavatelé
- nestátní neziskové organizace
- studenti

Partnery projektu jsou Kancelária verejného ochránca práv (Slovensko) a Alapvető Jogok Biztosának Hivatala - The Office of the Commissioner for Fundamental Rights (Maďarsko).

Během **třetího** čtvrtletí roku 2015 proběhly v rámci projektu zejména tyto aktivity:

1) 1 individuální mezinárodní návštěva se spolupracující organizací

- 1 jednodenní návštěva na Slovensku (Kancelária verejného ochránca práv)

Téma: individuální návštěvy - výměna zkušeností a sdílení dobré praxe v následujících oblastech:

- úroveň znalosti instituce veřejného ochránce práv v populaci, volba reprezentativního vzorku, metody dotazování, realizace výzkumu, doporučení pro prezentaci a publikaci získaných dat
- profesní vzdělávání zaměstnanců – nastavení obsahu a formy vzdělávání zaměstnanců v rámci komunikace se specifickými cílovými skupinami (ZTP, psychiatrické minimum)
- srovnání metod práce a působnosti v oblasti ochrany práv dětí (komunikační strategie a nástroje, příklady dobré a špatné praxe, náměty pro tvorbu metodických pokynů)

2) 7 seminářů pro veřejnou správu a neziskové organizace v Českých Budějovicích, Praze, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Plzni a Brně

Témata: památková péče; práva osoby umístěné v policejní cele, použití síly a špatné zacházení; právo na informace, ochrana osobních údajů a výkon veřejného opatrovnictví.

Celkový počet účastníků: 272.

3) 1 kulatý stůl pro veřejnou správu v Praze

Téma: poznatky veřejného ochránce práv z oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi.

Celkový počet účastníků: 35.

4) 1 jednodenní konference Diskriminace v ČR: oběť diskriminace a její překážky v přístupu ke spravedlnosti

Celkový počet účastníků: 57.

5) 1 seminář pro studenty střední odborné školy v Praze

Téma: veřejný ochránce práv a možnosti jeho působení.

Celkový počet studentů: 24.

6) 6 informačně osvětových setkání „Zajímáte nás“ v zařízeních sociálních služeb v Brně - DS Vychodilova, DS Okružní, DS Podpěrova, DS Koniklecová, DS Mikuláškovo náměstí, DS Nopova v Brně

Témata: nekalé obchodní praktiky.

Celkový počet účastníků: 170.

7) 2 informačně osvětová setkání na školách v Janských Lázních a v Brně

Téma: diverzita ve školním prostředí.

Celkový počet účastníků: 85.

8) 2 informačně osvětová setkání v sociálně vyloučené lokalitě v Kladně a Karlových Varech

Téma: Diskriminace v oblasti školství, bydlení, zaměstnání a přístupu ke službám.

Celkový počet účastníků: 30.

Plnění projektových výstupů a indikátorů probíhá dle plánovaného harmonogramu.

V Brně dne 26. října 2015

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv